

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ АРТ-ТЕРАПІЇ НА КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Шопіна Марина Олександрівна, доцентка кафедри
дошкільної та початкової освіти ІПО
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидатка психологічних наук

Анотація. У статті розглянуто особливості розробки та впровадження модуля для слухачів курсів підвищення кваліфікації з використання практичних технік арт-терапії. Описано результати опитування учителів щодо покращення представленого модуля.

Ключові слова: учитель, арт-терапія, курси підвищення кваліфікації.

На курсах підвищення кваліфікації в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка для учителів усіх спеціальностей та вихователів ЗДО з 2017 року було розроблено і впроваджено вибіркового модуля з використанням практичних технік арт-терапії: «Арт-терапія для діагностики і корекції емоційного стану та розвитку творчого потенціалу дітей і дорослих». Головне завдання представленого модулю полягає у тому, щоб надати слухачам більше корисної інформації за короткий час та показати їм практичне впровадження отриманих на курсах знань. Під час проходження модулю, з учителями та вихователями ЗДО розглядаються основні принципи проведення та інтерпретації арт-терапевтичних методик. Зазначається, на що в першу чергу треба звернути увагу в малюнках дітей. Також слухачам пояснюють, що після закінчення виконання кожного етапу методики необхідно поговорити з дитиною про її малюнок, щоб уникнути можливих неправильних висновків про її внутрішній стан. Наприклад, певні елементи, що можуть означати наявність у дитини стану агресії або тривожності, можуть бути присутні на малюнку просто тому, що дитина

психологічно не була налаштована на виконання завдання і щось перехопило її увагу, або подивилася, що малює її сусід. Часто буває, що інтерпретатор малюнку просто не розуміє символізм закладений маленьким «художником» у недосконалі, з точки зору дорослої людини, елементи малюнку.

З метою підвищення ефективності запропонованого модулю було проведено дослідження, у якому взяли 840 учителів різних спеціальностей та вихователі ЗДО. Слухачам курсів було запропонували дати відповідь на такі питання.

1. Чи знаєте Ви, що таке арт-терапія?
2. З яких джерел Ви дізналися про терапію мистецтвом?
3. Які напрями арт-терапії Ви знаєте?
4. Які напрямки арт-терапії Ви вже використовували на практиці?
5. З якими техніками і прийомами арт-терапії Ви б хотіли познайомитися на курсах підвищення кваліфікації?

За результатами опитування було отримано такі результати. Більшість слухачів, а саме 96 % знають що таке арт-терапія. На друге запитання всього 8 % респондентів зазначили, що дізнались про арт-терапію із професійних курсів; 63 % - почули про неї із Інтернет ресурсів; 26 % відмітили, що дізнались про терапію мистецтвом з телевізійної передачі; 3 % вказали, що їм важко згадати де саме вони могли почути про терапію мистецтвом.

Тому ми вважаємо, що дуже важливо саме на курсах підвищення кваліфікації, навчати педагогічних працівників методам і принципам арт-терапевтичних технік, тому що у Інтернет джерелах та телевізійних передачах це питання частіше розглядається в інформаційно-розважальному жанрі. На третє та четверте запитання близько 60 % учителів указали, що знають і використовують музикотерапію, казкотерапію, пісочну терапію, тобто основні напрямки арт-терапії. Також більшість слухачів (93 %) на п'яте запитання виявили бажання дізнатись нових і незвичайних технік арт-терапії на курсах підвищення кваліфікації та дізнатись більше про можливості казкотерапії і пісочної терапії.

На виконання побажань слухачів наших курсів, у 2020 році було створено два окремі модулі: з вивчення різних арт-терапевтичних методик, та про використання казкотерапії у роботі з дітьми 3-х - 9-ти років. Через введення карантинних обмежень ці модулі було перенесено на дистанційну платформу.

У новому дистанційному модулі, що характеризує загальні принципи і техніки арт-терапії, описуються переваги використання даного методу з дошкільниками, а також надаються загальні рекомендації щодо його використання. Модуль включає три тематичних заняття. У межах першої теми слухачам курсів представлено п'ять універсальних арт-терапевтичних вправ, які можна опрацьовувати з дітьми у будь-яких життєвих ситуаціях. Друга тема містить практичний матеріал, який корисно буде застосувати, якщо у групі є дитина, яка має посттравматичний стресовий розлад після розлучення батьків. Остання вправа надає можливість отримати уявлення про стан стосунків у сім'ї, що формує психологічну атмосферу для дитини, а ігрова форма дозволяє встановити контакт з дитиною, визначити її емоційний стан та ставлення до кожного з батьків без зайвого емоційного навантаження. У третій темі демонструється багатоманітність арт-терапевтичних прийомів у роботі з дошкільниками. Досить часто, коли ми говоримо із слухачами про техніки арт-терапії, вони уявляють собі лише малюнкові методики. Але палітра арт-терапевтичних методів набагато ширша. Тож, у межах третьої теми модуля слухачі знайомляться з такими техніками як краплетерапія, ниткографія, монотипія, а також кляксографія.

Відгуки, що залишили слухачі даного курсу, показали підвищений інтерес до вправ, які орієнтовані на роботу з дітьми з посттравматичним стресовим розладом. Як зазначили самі слухачі модулю, найчастіше цей розлад спостерігається на тлі розлучення батьків. Також, автором модулю було отримано кілька приватних запитань з приводу роботи з дітьми, в яких помер один з батьків. З кожним слухачем, хто мав особисті запитання, було проведено індивідуальну асинхронну on-line консультацію і надіслано додаткові

методики, що призначені для роботи з дітьми, які опинились у специфічних несприятливих психологічних умовах.

Також на дистанційній платформі було розміщено модуль «Казкотерапія у роботі з дітьми 3-х - 9-ти років». У модулі розглядаються загальні принципи опрацювання терапевтичних казок. Також, цікавим для слухачів виявився алгоритм створення казки для самостійного опрацювання та рекомендації для створення терапевтичної казки разом із дитиною. Крім того, у модулі наведено приклади написання казки з використанням прийому персоніфікації проблеми; описані засоби трансформування сюжету казки. Також у модулі представлено 12 готових терапевтичних казок на будь-які випадки для опрацювання з дітьми 3-9 років. Матеріал орієнтовано на вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових класів.

У процесі зворотного зв'язку за представленим дистанційним модулем, найбільшою популярністю користуються готові терапевтичні казки, вчителі і вихователі ЗДО також надсилали свої авторські казки, тому у модулі у найближчий час з'явиться розділ, де будуть розміщені кращі матеріали слухачів курсів.

Зараз за бажанням учителів та вихователів закладів дошкільної освіти для розміщення на дистанційній платформі готується новий модуль із використанням технік пісочної терапії. У модулі планується надати слухачам готові розвивальні методики для роботи із дітьми та узагальнити досвід використання піскової терапії.